

EN BOGSAMLING I EN JYDSK PRÆSTEGAARD

AF J. RICHTER

Pastor J. Richter i Vejen fortæller i det følgende om sin Bogsamling, et typisk Studiebibliotek med forskellige Specialer, særlig dansk Personalhistorie og Folkeminder.

EN forlængst afdød gammel jydsk Præst skal have sagt: »I Sognet bør Præstegaarden være Midtpunktet, og Præstens Studerestue bør være Præstegaardens Centrum«. Hvis han havde fortsat denne Tankegang, vilde han sagtens — i Betragtning af, at man ikke ret vel kan studere uden Bøger — være kommen til den Slutning, at Præstens Bogsamling maa af alt Løsøre i Sognet være det vigtigste og uundværligste. — Det vilde selvfølgelig være en Overdrivelse. Men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at der i mangan stille Studerestue i vore Præstegaarde er sket Beredelse til at bringe god og sund Opbyggelse og Oplysning ud i Befolkningen, vel ogsaa stundom frembragt Arbejder af videnskabelig Værdi. Og dér har Bøgerne været Præstens gode Hjælpere.

Kaster vi i al Korthed et Blik ud over Bogbestanden i vore Præstegaarde siden Reformationen, da har den — set med Nutidsøjne — i det første Hundredaar vistnok sjælden været imponerende, hvad *Tallet* angaar. En Fortegnelse over Præsternes Bogsamlinger i Vendelbo Stift, som Biskop Oluf Chrysostomus udbad sig omkring Aar 1550, viser, at et Par enkelte Præster drev det til en Bogsamling paa henholdsvis 37 og 35 Bind, de fleste ejede under 20, en enkelt kun 4 — fire! — Bind*. Indholdet var udelukkende teologisk eller

* Kirkehist. Saml. 3. R. I 165 f.

opbyggelig Literatur og for den allerstørste Dels Vedkommende paa Latin. I de andre Stifter har det næppe staaet bedre til. — I det 17de Hundredaar var der vel Fremgang, og nu begynder Humaniora ogsaa at finde Indgang i Præstebibliotekerne. Vi kan her nævne Peder Syv i Hellested († 1702), hvis ypperlige Bogsamling naaede op paa 1800 Bind; ligeledes hans Ven og Nabopræst Jørgen Sorterup i Lyderslev († 1723), hvis Bogsamling, saavidt vides, var endnu større. Den vendsysselske Præst Frands Michelsen Vogelius i Aasted († 1702) skal ogsaa have ejet en udsøgt Bogsamling*. Paa den anden Side maa man undres over, at en saa kundskabsrig Mand som Biskop Jens Bircherod i Aalborg († 1708) ikke efterlod sig noget særlig stort Bibliotek**. Længere frem, i det 18de og 19de Hundredaar, vokser Præstebogsamlingerne saavel i Størrelse som i Lødighed. Men Ildebrand og Uforstand hos Arvingerne har sikkert ødelagt meget. Kommer vi op til vore Dage, vil en Samling som Pastor A. Jantzens i Gentofte († 1917) paa over 9000 Bind mangeartet, men særlig personalhistorisk Literatur vistnok fremvise Rekorden. —

Iøvrigt kunde Spørgsmaalet om danske Præstebibliotekers Historie gennem Tiderne sikkert tiltrænge en udførlig og indgaaende Behandling.

Naar jeg efter venlig Opfordring fra »Bogvennen«s Redaktør møder frem med en Skildring af min Bogsamling her i Vejen Præstegaard og dens Tilblivelse, sker det uden alle Fordringer paa at faa den fremhævet som noget ualmindeligt. At den *kvantitativt* er ret betydelig, vil jeg selvfølgelig ikke nægte; men dermed er ikke ret meget sagt, hvis den ikke i *kvalitativ* Henseende duede synderligt. Det tror jeg dog, den gør, om end efter temmelig beskeden Maalestok. Naar man er Bogsamler con amore, gror Bogmængden op lidt efter lidt som Sæden paa Marken om Vaaren, saa man — næsten

* Saml. t. jydsk Hist. og Topografi III 265.

** Sstds. S. 227.

uden at forstaa »hvorledes« — efter de hurtigt skridende Aars Forløb ser sig omringet af bogfyldte Reoler. Saaledes er det gaaet mig, der siden mine helt unge Aar har haft Bøger kær og med Tilside-sættelse af andre Krav til Velvære har faaet min Samling øget og atter øget, saa den nu er paa omtrent 6500 Bind — et nøjagtigt Tal kan jeg ikke opgive. Største Delen har jeg erhvervet for rede Penge, deriblandt navnlig ikke saa lidt gennem udenlandske Antikvariater — NB. før Verdenskrigen —, endvidere en Del gode Ting som Arv efter min i 1913 afdøde Svigerfader, Borgmester C. P. C. Schjørring i Kolding, ligeledes som Gave fra forskellige, deriblandt fra min gode Ven, Bibliotekar Poul Bjerge, som bestyrer Askov Højskoles store Bibliotek. I det følgende vil jeg hist og her komme til at anføre saadanne, tit særdeles værdifulde Boggaver. Endelig har jeg i de sidste 20 Aar erhvervet mig en Del god ny, særlig personalhistorisk Literatur som Anmelder ved »Højskolebladet«. — De Priser, jeg i sin Tid har maattet udrede for udenlandsk antikvarisk Literatur, staar mig kun undtagelsesvis i frisk Minde. Paa indenlandske Bogavktioner har jeg kun meget sjældent ladet noget indkøbe til min Samling.

En Hovedplads i min Bogsamling indtages af *personalhistorisk* Literatur — vel omtrent 2000 Bind. Jeg skal ikke trætte mine Læsere med at opregne de til personalhistorisk Studium uundværlige, ja næsten selvfølgelige Haandbøger, men indskrænke mig til at nævne nogle, til hvilke og til hvis Erhvervelse der knytter sig særlig Interesse. Afdøde Arkivar A. Thiset, med hvem jeg traadte i Brevveksling i Begyndelsen af 1890'erne, viste mig den store Velvilje at overlade mig Hæfterne af sine »Stamtavler over danske Adelslægter« (Særtryk af Adelsaarbogen) først for et ringe Beløb, siden fuldstændig gratis, idet jeg — som han udtrykte sig — glædede ham med at meddele ham Rettelser og Tilføjelser til Stamtavlerne paa enkelte Punkter. Jeg gemmer en hel Del Breve fra ham, alle skrevne

med hans ualmindelig pyntelige Haandskrift, hvori han udtaler sig om dunkle Punkter i denne eller hin Adelslægts Historie o. s. v. Gennem de senere Udgivere af Adelsaabogen har jeg aarlig erhvervet alt det senere Udkomne af Stamtavle-Hæfterne. — Af »Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie« har jeg været Medlem siden dets Stiftelse i 1879 og besidder da en fuldstændig Række af »Personalhistorisk Tidsskrift«. — I 1890'erne traadte jeg i Forbindelse med daværende cand. jur. (nuværende Museumsdirektør) E. F. S. Lund i Anledning af hans Portræt-Katalog »Danske malede Portrætter«. Til dette store og smukke Værk, som jeg betragter som en af min Bogsamlings Perler, har jeg i Aarenes Løb indsamlet et betydeligt Stof, idet jeg hos Familier, der var Hr. Lund — til Dels ogsaa mig selv — fremmede, opsøgte, opmaalte og beskrev Portræt-malerier, som var i deres Eje, ligesom jeg tilføjede personalhistoriske Notitser. Meget af dette Stof henligger endnu utrykt i Hr. Lunds Samlinger; og selve Værket synes desværre alle Dage at skulle blive en Torso. — I 1907 havde jeg en overraskende Oplevelse. Under et Besøg i Askov Højskoles Bibliotek faldt et nys udkommet stort, billedprydet Værk mig i Hænde: A. Halling: »Meine Vorfahren und ihre Verwandtschaften« I-II, som lige var tilsendt Biblioteket som Gave fra Forfatteren. Jeg opdagede, at nogle af mine »Vorfahren« ogsaa hørte til Forf.s »Verwandtschaften«. Ved Henvendelse til Forf., den senere afdøde Geheimer Medizinalrat Dr. Halling i Glückstadt, modtog jeg da som Gave et Eksemplar af Værket, som indeholder en Mængde danske Biografier og er udarbejdet med Støtte fra danske Historikere; det er dediceret til daværende Rigsarkivar V. A. Secher. Gaven var ledsaget af en elskværdig Tak for Tilsendelsen af et Portræt af en af vore fælles »Vorfahren«.

At fremhæve Enkeltbiografier indenfor min store Samling vilde falde mig vanskeligt. Maaske kunde jeg nævne en ret righoldig og god Literatur om H. C. Andersen, Grundtvig og Øhlenschläger samt de af Kunstforeningen i København udgivne Kunstnerbiogra-

fier (Eckersberg, Købke, Marstrand, Constantin Hansen). Men endelig maa til personalhistorisk — og kulturhistorisk — Literatur ogsaa henregnes en stor Samling *Lejlighedsange og Viser*, dels indbundne i 4 voluminøse Bind, dels uindbundne; thi selv om den indeholder Sange af uomtvistelig lyrisk Værdi, uanset Lejligheden (som Sangene ved Øhlenschlägers Jordefærd, fra Studentermøderne i Christiania 1851 og i Upsala 1856), er Hovedmængden dog Viser, digtede til forskellige Lejligheder, hvor private Hjem eller offentlige Institutioner har fejret en Fest. Denne Samling, som jeg personlig har forøget, arvede jeg i sin Tid efter min førnævnte Svigerfader, Borgmester Schjørring i Kolding, som i det lange Tidsrum fra 1848 til 1912 deltog i de paagældende Festligheder, først som Akademiker, siden som Politiker, som juridisk og kommunal Embedsmand og som Familiefader og Husven. Jeg antager, at en saadan Samling nu næppe findes ret mange Steder udenfor vore offentlige Biblioteker.

Af ikke-nordisk personalhistorisk Literatur rummer min Bogsamling nogle Forfatter-Biografier og nogle Aargange af genealogiske Tidsskrifter. Det er da ogsaa fra Udlandet, jeg har maattet anskaffe mig Værker, som behandler Genealogiens Teori, som O. Lorenz: »Lehrbuch d. Genealogie«, Ed. Heydenreichs »Handbuch d. Genealogie« I-II og et Par Værker, der er udarbejdede med Tilknytning til statsretslige Problemer o. s. v.

Min Syslen med saadanne Emner førte mig ret naturligt ind paa Studiet af *Heraldik*, *Sphragistik* og *Diplomatik* samt — som Sidefag til sidstnævnte — *Palæografi*, hvorom da ogsaa min Bogsamling bærer Vidne. Kun enkelte Værker skal jeg her nævne: Phil. Jac. Speners store Foliant *Insignium theoria seu Opus heraldicum* I-II (1717), som jeg i 1892 erhvervede fra et tysk Antikvariat for den ret rimelige Pris af 9 Kr.; endvidere G. A. Seylers store »Geschichte der Heraldik« (1885-89) og hans »Geschichte der Siegel« (1894); F. Hauptmanns udmærkede »Das Wappenrecht« (1896), A. Giry: »Manuel de diplomatique« (1894). — Paa vor hjemlige Grund er der jo ikke

groet meget af disse Fags Literatur; dog glæder jeg mig over at eje bl. a. Thiset & Wittrup: »Nyt dansk Adelslexicon« med den hertil hørende Vaabenbog af H. Storck.

Et Foredrag, som jeg i Marts 1916 hørte Politilæge Søren Hansen holde i »Samf. f. dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie«, vakte min Opmærksomhed og Interesse for den store Betydning, som *Arvelighed* — baade fysiologisk og psykologisk — har indenfor Slægterne. Fra denne Interesse stammer Anskaffelsen til min Samling af Bøger som Ludw. Plate: »Vererbungslehre« (1913), Rob. Sommer: »Familienforschung und Vererbungslehre« (1907), V. Gallippe: »L'hérédité des stigmates de dégénérescence et les familles souveraines« (1905), Aug. Brachet: »Pathologie mentale des rois de France 852-1483« (1903), Belgieren Osw. Rubbrecht: »L'origine du type familial de la maison de Habsbourg« [om den berømte Habsburgske Underkæbe] (1910).

Af *topografisk* Literatur har jeg de 3 første Udgaver af J. P. Trap's »Danmark« og hans »Hertugdømmet Slesvig« (1864); endvidere en ret righoldig Samling af Literatur, henhørende til Københavns Historie, saavel Byens almindelige som de enkelte Bydeles og Kvarterers Historie. Som hidtilværende Medlem af de fleste af vore historiske Amtssamfund har jeg de af disse udgivne Aarbøger. Endvidere nævner jeg historisk-topografiske Beskrivelser af vore Provinsbyer, Landsdele, Landsogne og Herregaarde.

Ogsaa hvad min Bogbestand af *Literaturhistorie* og *Literaturkritik* angaar, maa jeg begrænse min Omtale stærkt. Hovedværkerne for de nordiske Landes og Tysklands Vedkommende vil man finde paa mine Reoler; heller ikke mangler Hovedværkerne i den almindelige Verdenslitterats Historie. Specialskrifter om vore hjemlige Forfattere har jeg indordnet under Rubrikken »Personalhistorie«; hvad de fremmede angaar, har jeg en Del om Shakespeare og Goethe. — I denne Forbindelse maa jeg ogsaa nævne Tidsskriftet »Edda« (Aargangene 1914-20) og Georg Brandes's Samlede Skrifter (I-XVII).

Saa vel *Teatrets* som *Musikkens* og *Skolens* Historie er godt repræsenteret i min Bogsamling. Og det samme gælder *Billedkunstens* Historie, baade den almindelige og den specielle. Her har jeg med særlig Interesse syslet med den *kirkelige Kunst* og *Kunstarkæologi*. Man vil hos mig træffe en Del fremmede Tidsskrifter (»Christliches Kunstblatt«, »Zeitschrift f. christl. Kunst«, »Kult och konst«) samt Værker om den kirkelige Kunsts Historie (som F. X. Kraus: »Geschichte d. christl. Kunst«, som desværre aldrig er bleven fuldført, Emile Male's to ypperlige Værker om den religiøse Kunst i Frankrig i Middelalderen o. s. v.).

Ogsaa hvad den almindelige — politiske og kulturelle — *Tidshistorie* angaar, er min Bogsamling overmaade vel forsynet. Det er særlig Værker, der henhører til de *nordiske* Folks Historie, jeg har samlet. Jeg skal her forbigaa Hovedværkerne (Saxo, Huitfeld, Suhm o. a.) og de lange Rækker af historiske Tidsskrifter, som indtager en betydelig Plads i mine Reoler, men kun nævne nogle af de til indgaaende videnskabeligt Studium uundværlige Hjælpemidler som »Acta pontificum Danica«, Erslevs »Repertorium diplomaticum« og hans »Testamenter fra Middelalderen«, forskellige specielle Diplomatarier, Kancelliets Brevbøger o. s. fr.

Af sekundær Betydning i min Samling — men dog repræsenteret af gode Hovedværker og nogle Specialværker — er den *geografiske* og *etnografiske* Literatur. Det samme gælder *Naturfagene* og den *socialpolitiske* Literatur.

Nært Bekendtskab og Venskab med vor fremragende Folkemindeforsker Dr. H. F. Feilberg (d. 1921) i det nærliggende Askov, hvem jeg hyppigt gæstede i de sidste 27 Aar af hans Liv, uddybede min allerede tidligere vakte Interesse for *Folkemindestudier*. En ret rig holdig Samling hos mig af derhenhørende Literatur bærer Vidnesbyrd derom. Jeg nævner først vore *danske* Samlinger: Nyerup's og Rahbek's »Udvalgte danske Viser fra Middelalderen« og Svend Grundtvig's — af Axel Olrik o. a. fortsatte — »Danmarks gamle

Folkeviser«. Evald Tang Kristensen, med hvem jeg for en Del Aar siden havde nogen personlig Forbindelse, er hos mig repræsenteret af hans mangfoldige Bind af Eventyr, Sagn, Folkeviser m. m. Endvidere kan nævnes Tidsskriftet »Skattegraveren« og den store Række Skrifter, som »Dansk Folkemindesamfund« har udgivet, de svenske Tidsskrifter »Fataburen« og »Folkminnen och folktankar«, de tyske »Am Ur-Quell«, »Zeitschrift f. Völkerpsychologie u. Sprachwissenschaft« o. s. v. Af ældre folkloristisk Literatur, til Dels i nyere Ud-gaver: »Gesta Romanorum« (ved H. Oesterley), Gervasius af Til-bury's »Otia imperialia« (ved Felix Liebrecht) o. fl. Her kan maaske være Grund til ogsaa at nævne det store tyske Samleværk »Das Klo-ster, weltlich und geistlich« i 13 Bind, et Værk, som nu vistnok er vanskeligt at opdrive, selv antikvarisk. Jeg erhvervede det i 1893 fra et tysk Antikvariat for en Pris af 60 Kroner. Af dets meget bro-gede Indhold kan anføres ældre tysk Folkeliteratur som Sebastian Brandt's »Narrenschiff«, Thomas Murner's »Schelmenzunft«, Jo-hann Fischart's »Geschichtklitterung«, »Der Theuerdank«, Faust-Bøgerne; endvidere »Festkalender«, »Volksmythologie« o. s. v. — Indenfor Folkeminde-Rubrikken nævner jeg ogsaa A. P. Berggreen's store 11-Binds Værk »Folke-Sange og Melodier, fædrelandske og fremmede«.

Sproglige Studier har jeg syslet med i mange Aar og har da samlet ikke saa lidt Literatur paa dette Omraade. Mange gode Impulser i denne Henseende har jeg modtaget som Medlem af en lille sproglig-historisk Forening (oprindelig en Afdeling af »Selskab for germansk Filologi«), hvis Medlemmer hovedsagelig var Lærere paa Askov Høj-skole, hvor de fleste maanedlige Møder holdtes, og hvor bl. a. før-nævnte Dr. H. F. Feilberg og Dr. phil. Marius Kristensen talte over sproglige eller folkloristiske Emner. Som Medlem af »Universitets-Jubilæets danske Samfund« ejer jeg de mange af dette Samfund ud-givne Skrifter — saavel Ud-gaverne af ældre danske Forfattere som Ordbøgerne (Kalkar, Feilberg) og Dialekt-Sproglære'rne (P. K. Thor-

sen o. a.). Ligeledes den lange Række »Studier til Sprog- og Oldtidsforskning«, som »Filologisk-historisk Samfund« udgiver. Et Par smukke latinske Klassiker-Udgaver har jeg: Plautus's *Comoediæ superstites* XX (Amstelodami 1652; Typis Ludovici Elzevirii!) og Terents's *Comoediæ sex* (Hafniæ 1696). Disse to Bøger blev mig foræret af en af mine daværende Kammerater i Aarhus Katedralskole i 1867; ved en Udrangering af gamle Bøger fra Skolens Bibliotek havde han købt dem for en billig Penge.

Ligesom der undertiden hos en Vandringsmand i Bjærg- eller Skovegne kan opstaa en Lyst til at vandre ad en mindre befærdet Sti, hvor maaske interessante Opdagelser venter ham, saaledes har jeg stundom under Arbejdet med et eller andet af de fremmede Hovedsprog faaet Lyst til at se lidt »indenfor Døren« hos en af-sides liggende Gruppe indenfor vedkommende Sprog. Saaledes blev min Interesse engang fængslet af den lille *rætoromanske* eller ladin-ske Sproggruppe. Maaske tør jeg her nævne lidt af, hvad jeg har indenfor denne lidet dyrkede Literaturgren. Foruden Th. Gartner's store »*Rætoromanische Grammatik*« (Heilbronn 1883) og et Par Værker (af Andeer og Rausch), som behandler Sprogets og Literaturens Historie, har jeg en lille, meget tarveligt udstyret »*Calender Romontsch per igl onn 1901*« (Mustér) og en meget gammel, i Aarenes Løb kendelig stærkt benyttet Oversættelse af Davids Salmer (Basel 1661). Oversætteren, den højt ansete Dr. jur. Lurainz Wietzel (d. omtr. 1680), har skilt sig ypperligt fra sit Arbejde. Bogen erhvervede jeg mig for en halv Snes Aar siden hos en Antikvarboghandler i Basel (Pris: 8 Kr.).

Jeg tør ikke trætte Læserne med en blot nogenlunde udførlig Redegørelse for min Bogsamlings *skonliterære* Bestand og vil da kun bemærke, at jeg, hvad Danmark angaar, væsenlig har holdt mig til vor Guldalders Forfattere, hvis Værker jeg har omtrent fuldstændig, nogle endda i de oprindelige Udgaver, saaledes Baggesens »Eventyr og comiske Fortællinger« [kun 2. Del] 1807, og Ingemanns »De sorte

Riddere« 1814. Af det 18. Hundredaars Forfattere har jeg i *gamle* Udgaver Wessels »samlede Skrifter« (kun 1. Del) i Udgaven fra 1832, P. A. Heibergs »Samtlige Skuespil« (1-4) i Rahbeks Udg. (1806-19) og Enevold Falsens Skrifter (1-2) i Stoud Platous Udgave (1821). Hvad jeg har af norsk, svensk og (til Dels i Oversættelse) af tysk, fransk, engelsk, russisk o. s. v. Skønliteratur, er i Hovedsagen de almindelig kendte Værker.

Det vilde ogsaa føre for vidt at komme ind paa, hvad jeg har af *bibliotekshistorisk* og *arkivhistorisk* Literatur, saavel som af Bøger, henhørende til disse Fags Teknik.

Maaske vil det undre en og anden Læser, at jeg endnu slet ikke har omtalt Bøger henhørende til det Fag og den Livsgerning, som dog ligger mig nærmest: *Teologi* og *Opbyggelseslitteratur*. Dette maa dog paa ingen Maade misforstaaes, som om min Interesse og min Bogsamling ikke omfattede derhenhørende Literatur. Tværtimod bestaar en ikke ringe Del af min Bogsamling af *værdifuld* Literatur i de nævnte Fag. Foruden Bibeloversættelser og Bibelforklaringer, Prædikensamlinger og opbyggelige Skrifter (fra forskellige kirkelige Lejre) vil jeg med særlig Tak nævne, hvad der er kommen til mig fra N. F. S. Grundtvigs og hans Disciples — Otto Møllers, Carl Kochs og J. P. Bangs — Penne. At *Kirkehistorien* og *Salmedigtningen* i fortrinlig Grad har optaget mig, vil min Bogsamling ogsaa bære Vidnesbyrd om, uden at jeg holder det for nødvendigt her at opregne Enkeltheder; blot skal nævnes en fuldstændig Række af »Dansk Kirketidende«s Aargange (fra 1846 til 1915). Hvad jeg ejer af kirkelig Kunstlitteratur, er omtalt tidligere i nærværende Afhandling.

Til Slutning vil jeg nævne nogle af de mangfoldige *Tidsskrifter* af *blandet Indhold*, som fylder nogle af mine Reoler. Der er Steenstrups »Dansk Maanedsskrift« 1855-68 (nogle Aargange mangler), det »Letterstedtske Tidsskrift« fra 1878 til Dato (ogsaa her mangler enkelte Aargange), »Dansk Tidsskrift« 1898-1906 og dets Fortsættelse »Gads danske Magasin« 1906-20, »Tilskueren« 1884-1920, det

katolske Tidsskrift »Varden« 1903-13 o. s. v. — Muligvis kan det interessere, at jeg har en *fuldstændig* Række af »Illustreret Tidende« fra dens Fødsel 1859 til dens dødelige Afgang 1924 og af »Højskolebladet« alle dets Aargange lige fra dets Begyndelse i 1876. Desuden ejer jeg en fuldstændig Samling af »Juleroser« fra dets beskedne Begyndelse i 1881 og indtil de seneste Aars saa pragtfuldt udstyrede Hæfter.

Til allersidst nævner jeg en Række Aargange af »Fædrelandet« (1854-60, alle stift hæftede) og af »Dagbladet« fra 1915 til 1925, kvartalsvis hæftede.

Pragtbind til mine Bøger har jeg aldrig lagt Vægt paa, derimod nok gode og holdbare Vælskbind, som da ogsaa en stor Del af dem er forsynet med. Men de høje Priser paa Bogbinder-Arbejde har i de senere Aar i saa Henseende lagt betydelige Hindringer i Vejen.

Rumforholdene i vore Præstegaarde er jo i Reglen ikke gunstige for store Bogsamlinger. I den Henseende har jeg dog været saa heldig at kunne anbringe mine Bøger i ret rummelige høje Værelser. Mindre heldigt er det, at Præstegaardens Stuehus bestaar af *to* Etager, saa at Bogsamlingen af nødvendige Grunde har maattet deles mellem disse.

Læserne vil uden Tvivl forstaa, at for en Bogelsker vil *nogle* af hans Bøger af særlige Grunde være ham kærere end *andre*, uanset deres Indhold. En hel Verden af Minder kan komme én i Møde fra en enkelt Bog. Jeg synes ligefrem, at et helt nyt Afsnit af mit Liv begyndte, da det allerførste Nummer af »Illustreret Tidende« i Oktober 1859 kom mig 9 Aars Dreng i Hænde. Jeg ejer en lille, tarvelig udstyret Visebog (»Nyeste Harmonia eller Visebog for Damer, for 1828«), som i mange Aar var uden Bind og som forlængst har mistet alle sine Melodier; men naar denne lille Bog, som min Moder havde medbragt fra *sit* Barndomshjem, kommer mig for Øje, da har den ogsaa et og andet at fortælle mig fra *mit*. —